

Efni: Umsögn Visku um fjárlög ársins 2027

Viska hefur tekið til umsagnar frumvarp um fjárlög ársins 2027. Félagið **styður markmið ríkisstjórnarinnar um hallaleysi heils hugar** og fagnar því að takmarka eigi hluta gjaldahækkana við 2,5%. Hins vegar bendir félagið á að ríkið vinnur gegn markmiðinu með vanhugsuðum verðbólguvaldandi aðgerðum. Lagðar eru til fjórar útgjaldaaðgerðir sem draga úr útgjöldum utan launaliðarins og ríkið hvatt til að takmarka hækkun kílómetragjalds við 2,5%.

Horft til framtíðar kallar Viska eftir uppbyggilegu samtali um velferð og skattheimtu á Íslandi. Ljóst er að ríkisfjármál eru ósjálfbær til lengri tíma og afla þarf meiri tekna en á sama tíma er hagkerfið við þolmörk í skattheimtu. Ef takast á að minnka skattheimtu á Íslandi á næstu árum og halda ríkisfjármálum sjálfbærum **þarf að forgangsraða útgjöldum markvisst og styðja betur við vöxt framleiðinna hugvitsdrifinna atvinnugreina**. Um þetta er fjallað að neðan.

FJÁRLÖG 2027: 1% MEIRI VERÐBÓLGA, 70 MILLJARÐA VERRI AFKOMA

Viska bendir á að ríkið vinnur gegn markmiði um hallaleysi með vanhugsuðum verðbólguvaldandi aðgerðum. Verði verðbólga á árinu 2027 t.a.m. rúmlega 1% hærri en forsendur frumvarpsins gera ráð fyrir, **mun afkoma ríkissjóðs verða allt að 70 milljörðum króna lakari**. Mikilvægt er að endurskoða verðbólguvaldandi tekjuaðgerðir á árinu 2027 og grípa til frekari útgjaldaráðstafana utan launaliðarins.

Áhrif rúmlega 1% hærri verðbólgu á afkomu ríkissjóðs á árinu 2027 -
milljarðar króna (allt að)*

Heimild. Fjárlög 2027, sviðsmyndir efnahagsstefnu. Í sviðsmyndagreiningu ráðuneytis er sagt „allt að 70 milljarðar, þar af tæplega 30 ma.kr. á tekjuhlíð og 35-40 ma.kr. á gjaldahlíð. Hér er sett fram 30 og 40 til einföldunar.

- i. **Færa ætti hækkun kílómetragjalds niður í 2,5%:** Viska hvetur ríkisstjórnina til að færa hækkun kílómetragjalds niður í 2,5% og fresta frekari tekjuöflun tengt samgöngum fram til 2028 meðan verðbólgan gengur niður. Þó áhrif 16% hækkunar á kílómetragjaldi séu lítil m.t.t. beinna áhrifa á verðbólguna sendir hækkunin röng skilaboð til markaðarins og hefur skaðleg áhrif á verðbólguvæntingar, sem aftur næra verðbólguna. **Enn fremur bendir Viska á þá pólitísku áhættu** sem felst í frekari hækkunum á samgöngusköttum á tíma

Íransstríðsins. Verð bensínlítrans á Íslandi nálgast nú fimm hundruð krónur fyrir eyðsluminnstu bílana að teknu tilliti til kílómetragjaldsins. Aðeins íbúar Hong Kong greiða meira fyrir bensínið í tilfelli eyðsluminni bíla.

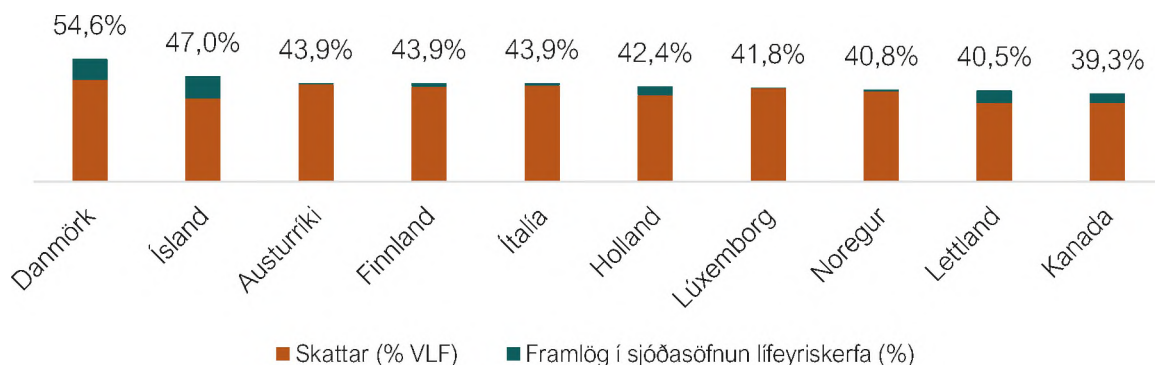
- ii. **Grípa þarf til frekari útgjaldaráðstafana utan launa á árinu 2027:** Átta af tíu hagræðingartækifærum ríkisins finnast utan launaliðarins¹. Í fjárlagafrumvarpi ársins 2027 eru tækifæri til frekari útgjaldaráðstafana utan launa til að stefna að hallaleysi. Eftirfarandi aðgerðir myndu t.d. leiða til rúmlega þriggja til fjögurra milljarða króna aukins hagræðis á útgjaldahliðinni:

1. Fresta auknu framlagi til nýbyggingar stjórnarráðs til 2028.
2. Fresta 20% af tækja- og búnaðarkaupum stofnana til 2028 en hlífa velferðar- og grunnþjónustu. Kalla þyrfti eftir forgangsriðun stofnana.
3. Lækka almennan varasjóð tímabundið í lögbundið lágmark.
4. Hækka VSK endurgreiðslu úr 20% í 25% en takmarka við nýbyggingar eingöngu. Viðhald yrði undanskilið tímabundið.

HORFT TIL LENGRI TÍMA: ÓSJÁLFBÆR RÍKISREKSTUR EN SKATTAR MJÖG HÁIR

Þó Viska hvetji ríkisstjórnina til að draga frekar úr útgjöldum á árinu 2027 og færa hækkun kílómetragjalds niður í 2,5% bendir félagið á að **ríkisfjármál eru ósjálfbær til lengri tíma og óhjákvæmilegt verður að afla frekari tekna á næstu árum** til að standa undir auknum útgjöldum. Á sama tíma eru heildarálögur á barnafjölskyldur **með meðallaun bær hæstu á Norðurlöndum** og íslenska hagkerfið í heild sinni við þolmörk skattheimtu. **Skattgreiðslur til viðbótar við framlög til lífeyriskerfa, eru nú um 47% af VLF** og aðeins Danmörk er hærri í Norðurlandasamanburðinum.

Hlutfall skatta og lífeyrissjóðsframlaga árið 2024, í hlutfalli við VLF

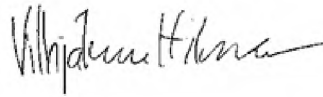
Heimild: OECD Revenue Statistics 2025 og Pension Markets in Focus 2025; útreikningar Visku. Fyrirvari: Samtalan er einföld summa skatttekna og framlaga í sjóðsöfnunarlífeyriskerfi. Flokkun lífeyrisdögjala er mismunandi milli ríkja og í sumum þeirra kunna hlutar lífeyrisframlaga þegar að vera taldir með skatttekjum sem skyldubundin félagsgjöld. Samtalan er því ekki fullkomlega samræmdur OECD-mælikvarði á heildarskatt- eða skyldugreiðslubyrði en fangar myndina nokkuð vel.

¹ Launakostnaður er um 20% af heildarútgjöldum ríkisins

Ef takast á að minnka skattheimtu á Íslandi á næstu árum og halda ríkisfjármálum sjálfbærum þarf að styðja betur við vöxt hugvitsdrifinna- og framleiðinna atvinnugreina. Með því að efla nýsköpun og háskólastigið og laða að erlenda fjárfestingu. Þannig verða til arðbær fyrirtæki og hálaunastörf sem skila ríkissjóði miklum tekjum á hvern starfandi einstakling.

Að lokum þarf að forgangsraða útgjöldum ríkisins byggt á stefnumótaðri sýn í stað uppsagna og flats niðurskurðar. Í nýlegri [könnun Visku](#) kom fram að 85% sérfræðinga ríkisins sjá tækifæri til hagræðingar og bentu á gríðarlega sóun í innkaupum, gamaldags ferla og úrelta tækni. Með markvissri forgangsroðun útgjalda, hóflegri skattheimtu og aukinni verðmætasköpun má skapa svigrúm til að lækka skatta en tryggja sjálfbær ríkisfjármál til lengri tíma.

Fyrir hönd Visku,

*Vilhjalmur Hilmarsson
Hagfræðingur Visku*